

15.11.23. 21гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Написання слів іншомовного походження. Правило «дев'ятки»

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

«І чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь».

Т.Г. Шевченко

ХІД УРОКУ

- **Перейти за посиланням.** Написання слів іншомовного походження .
Правило «дев'ятки» <https://www.youtube.com/watch?v=j4-0DN2Qavc>

Прочитайте, будь ласка, епіграф до уроку. Яку думку хотів донести до читачів Т. Г. Шевченко?

Українська мова завжди розвивалась, збагачувалась, власним самобутнім шляхом. Тому на сьогодні є виразнішою, милозвучнішою за інші. Багато вітчизняних і закордонних мовознавців, письменників, поетів із захопленням говорять про нашу мову як одну з особливих, таку, що відрізняється від інших звуковими барвами, насиченістю досконалої лексики, відданістю носіїв. Наприклад, лише в українській мові чітко розрізняють три звуки г, ґ, х, що передаються відповідними літерами. В інших мовах розрізняються лише два з цих звуків. Нашою мовою складено понад 300 тисяч народних пісень, що свідчить також про багатство й повноту її словникового запасу.

Проте, незважаючи на прерогативи нашої української мови, останнім часом стало дуже модно вживати чужомовну лексику. Ця лексика набула поширення у різних сферах діяльності, у ЗМІ, в усному мовленні і навіть у власних назвах.

Що ж спричинило таке надуживання іншомовної лексики в нашій мові? Брак слів в українській – ні. Українська лексика є самодостатньою і, як уже зазначалося, настільки багатого, що більшість вживаних чужомовних слів можна замінити рідними.

Тож давайте сьогодні розглянемо тему, що допоможе нам розкрити особливості іншомовної лексики та вивчити правила її використання в мовленні: **«Написання слів іншомовного походження. Правило «дев'ятки».** Ця тема для вас не нова, оскільки вивчалась раніше в школі. Тому спробуємо проаналізувати, яку інформацію про лексику іншомовного походження ви пам'ятаєте з шкільної програми, а над чим ще потрібно буде попрацювати, щоб вдосконалити свої знання.

Пригадаймо!

1. Яка буває лексика за походженням?
2. Як розрізняти питому українську лексику від запозиченої?
3. З яких мов ми запозичуємо слова? З чим це пов'язано?
4. Які правила правопису слів іншомовного походження?
5. Які іншомовні слова використовуються у професійній діяльності?
6. Чи можлива заміна слів іншомовного походження власне українськими відповідниками?
7. Для чого необхідні знання з цієї теми.

- Перегляньте відео про слова іншомовного походження.

https://www.youtube.com/watch?v=pvI_WTwLs6o – лексика української мови за походженням (частина)

У процесі перегляду створіть конспект у вигляді блок-схем.

Робота з підручником. (Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. загальн. серед. освіти /Олександр Авременко. – К.: Грамота, 2018. – 208с. :іл.), § 33 с. 125- 129.

Занотуйте таблиці в конспекти !

Пишеться и	
у загальних і географічних назвах після д, т, з, с, ц, ж (дж), ч, ш, р (правило «дев'ятки») перед літерами на позначення приголосних (крім й)	дисципліна, система, Алжир, Сирія, Мексика

-

Пишеться і	
на початку слова	ікона, історія
після літер на позначення приголосних, що не входять до правила «дев'ятки»	піраміда, фінанси, бізнес
перед літерою на позначення голосного або й	піаніно, радіус, ажіотаж, позиція
у кінці незмінних слів	таксі, поні, колібрі
в окремих власних назвах	Грім, Сідней, Дідро, Росіні

Зауважте! У ряді слів іншомовного походження, давно засвоєних українською мовою, після літер, що не входять до «дев'ятки», відповідно до вимови пишеться **и**: лимон, мирт, кипарис, спирт, кинджал, нирка тощо.

Зи, а не **зі** пишуться слова церковного вжитку: диякон, єпископ, мирта, християнство тощо.

Пишеться ї	
після літер на позначення голосних	мозаїка, Енеїда (але в складних словах, де перша частина закінчується на голосний, на початку другої пишеться і: староіндійський, доісторичний)
Пишеться у	
у словах, запозичених із французької мови, після літер на позначення шиплячих ж, ч та в словах парфуми, парфумерія	журі, парашут, Жуль

Подвоєння літер на позначення приголосних

Подвоєння відбувається	
у власних назвах і словах, похідних від них	Андорра, андоррський
за збігу однакових приголосних на межі префікса й кореня, якщо в мові вживається паралельне непрефіксальне слово	Імміграція (міграція), сюрреалізм (реалізм) (але анотація, конотація)
В окремих загальних назвах, які треба запам'ятати: аннали, біллє, бонна, брутто, булла, ванна, вілла, дурра, мадонна, манна, мірра, мотто, мулла, нетто, панна, пенні, тонна, панно.	

Зуважте! У загальних назвах іншомовного походження приголосні не подвоюються: бароко, група, сума, шосе, ват (але Ватт), фін, комісія тощо.

М'який знак

М'який знак пишеться після д, т, з, с, л, н	
перед я, ю, є, ї, йо	ательє, мільярд, консьєржка
відповідно до вимови після л перед літерами на позначення приголосних	альтруїст, фільм (але залп)
відповідно до вимови в кінці слів	магістраль, каніфоль (але бал, шприц)

М'який знак не пишеться перед я, ю, коли вони позначають сполучення м'якого або пом'якшеного приголосного з а, у: тюль, нюанс, резюме.

Апостроф

Апостроф пишеться перед я, ю, є, ї	
після б, п, в, м, ф, ж, ч, ш, г, к, х, р	інтерв'ю, дистриб'ютор, миш'як, Женев'єва

після кінцевого приголосного префікса	ін'єкція, ад'ютант, кон'юнктура
Апостроф не пишеться	
перед йо	курйоз, серйозний
коли я, ю позначають пом'якшення попереднього приголосного	манікюр, бюджет, бязь

Зауважте! Апостроф пишеться після початкового д, о в прізвищах: Жанна д'Арк, О'Генрі тощо.

Вправа 1.

Робота з таблицею. У таблиці розміщені правила написання слів іншомовного походження, але з пустою колонкою для прикладів. Слова для прикладів окремо надаються за межами таблиці.

Завдання: до кожного правила необхідно дібрати два приклади із запропонованих слів.

Пишемо -и-	
у загальних і географічних назвах після д, т, з, с, ц, ж (дж), ч, ш, р (правило «дев'ятки») перед літерами на позначення приголосних (крім й)	
Пишемо -і-	
На початку слова	
перед літерою на позначення голосного або й	
у кінці незмінних слів	
Пишемо -у-	
у словах, запозичених із французької мови, після літер на позначення шиплячих ж, ч та в словах <i>парфуми, парфумерія</i>	
Подвоєння відбувається:	
у власних назвах і словах, похідних від них	
за збігу однакових приголосних на межі префікса й кореня, якщо в мові вживається паралельне непрефіксальне слово	
М'який знак пишемо	
після д, т, з, с, л перед я, ю, є, ї, йо	
відповідно до вимови після д перед літерами на позначення приголосних, відповідно до вимови в кінці слів.	
Апостроф пишемо	
перед я, ю, є, ї після б, п, в, м, ф, ж, ч, ш, г, к, х, р	
після кінцевого приголосного префікса	

Дисципліна, піаніно, Андорра, ікона, парашут, мільярд, колібрі, Сирія, журі, радіус, поні, історія, миш'як, ін'єкція, інтерв'ю, андоррський, імміграція, суб'єкт, сюрреалізм, ательє, фільм, каніфоль.

Проблемне питання

- Чи завжди доречно використовувати слова іншомовного походження у мовленні, якщо у них є власне українські відповідники?

Перегляд відео «12 красивих українських слів, які замінюють популярні запозичення» - <https://www.youtube.com/watch?v=HLKqRWPiGUw>

Вправа «Перекладач»

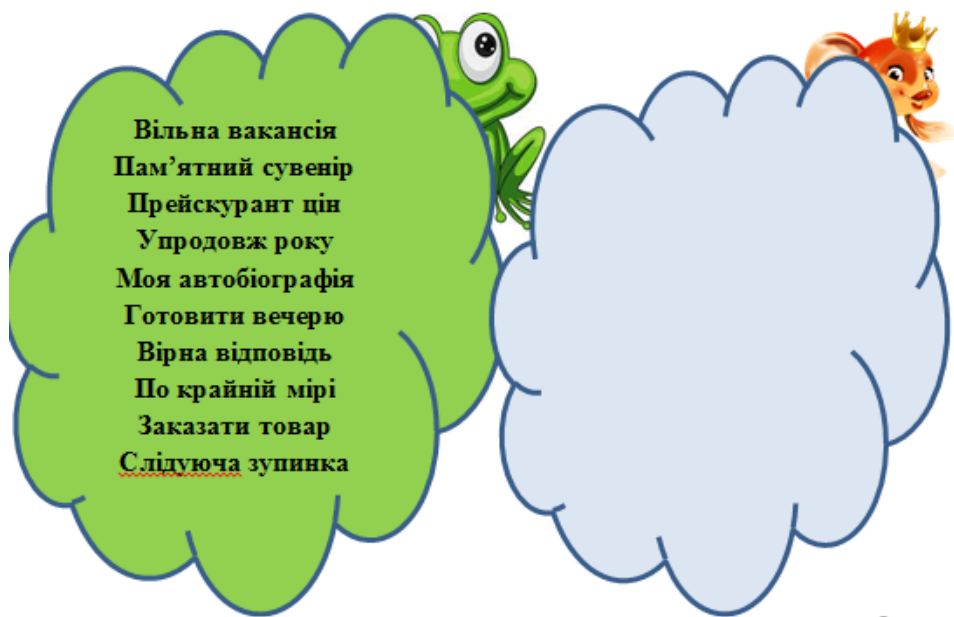
Завдання : дібрати до іншомовної лексики український відповідник (усно).

Комфорт - зручність, конкурс – змагання, ліквідація – знищення, мінімальний – найменший, симптоми – ознаки, фоловер – інтернет-дописувач, флешмоб – раптівка, хобі – захоплення, лайк – вподобайка , бутерброд – накладанець, баріста – кав'яр, блендер – подрібнювач, кендібар – ласий стіл, струдель – завиванець, фреш – свіжосік.

Незважаючи на те, що ми з вами активно використовуємо слова іншомовного походження, розуміємо їх значення, все одно робимо багато помилок у мовленні. Найпоширеніші – лексичні помилки. Тому багато завдань у ЗНО присвячені саме цьому типу завдань.

Вправа з пасткою «Лексичні екологи».

Вирази, які необхідно виправити, розміщені на зображенні болота, а правильний варіант потрібно написати в озері. Один вираз записаний правильно, тому не потребує редагування. Будьте уважними, щоб не виправити правильний вираз і не потрапити у пастку.

Домашнє завдання

Написати мінітвір (7-10 речень) на професійну тематику, використовуючи слова іншомовного походження. Пояснити значення слів за тлумачним словником.